

Шестопалова Світлана

ORCID iD 0000-0003-2586-4748

E-mail: svetlana.sh@ukr.net

МІСЦЕ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

[https://doi.org/10.33269/2618-0065-2021-4\(10\)-129-146](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2021-4(10)-129-146)

Анотація. Визначення місця іншомовної комунікативної компетенції в професійній компетентності сучасного державного службовця – проблематика нашого дослідження. Здійснено детальний аналіз вітчизняних наукових праць та законодавчої (нормативної) бази. Встановлено, що важливою умовою для вступу на державну службу та подальшого її проходження на всіх етапах є відповідний рівень професійної компетентності державного службовця. Від рівня професійної компетентності кожного державного службовця залежить ефективність функціонування державної служби загалом. Комунікативна компетенція висвітлена як вагома складова професійної компетентності. Враховуючи необхідність залучення державного службовця до міжнародних відносин, постійного перебування у міжнародному інформаційному просторі, комунікативні навички та достатній рівень знання іноземної мови професійного спрямування стають вирішальними у даному питанні та впливають на формування та розвиток іншомовної комунікативної компетенції. З метою розкриття сутності цієї компетенції, наголошено на основних її компонентах та надано пояснення до кожного з них. Доведено, що формування та розвиток іншомовної комунікативної компетенції відбувається одночасно з проходженням професійного навчання державних службовців. Наведено приклади започаткованих на державному рівні програм з вивчення іноземної мови (англійської), до яких залучаються державні службовці. Також зазначається, що самоосвіта та саморозвиток мають не менш вагомий вплив на навчання, що надає можливість самостійно планувати, коригувати, координувати своє навчання та самостійно впливати на формування іншомовної комунікативної компетенції як складової своєї професійної компетентності. Зазначено, що іншомовна комунікативна компетенція посідає чільне місце в професійній компетентності сучасного державного службовця та сприяє застосуванню отриманих під час професійного навчання знань та вмінь у професійній діяльності, використовуючи спеціальні лінгвістичні засоби.

Ключові слова: державний службовець, професійна компетентність, компетентнісний підхід, іншомовна комунікативна компетенція.

Постановка проблеми. Невпинні зміни у державотворенні, управлінських процесах в умовах орієнтації на європейський вектор розвитку вимагають принципово нового відношення до інституту державної служби та державних службовців, які повинні ефективно, прозоро та своєчасно реагувати на такі зміни, а також, володіючи високими професійними якостями, втілювати їх у життя [8].

Сьогодні питання обговорення ефективності державної служби в Україні є популярним у суспільстві, адже успіх соціально-економічних і суспільно-політичних змін у країні значно залежить від продуктивної роботи державних службовців.

Відповідно до Закону України «Про державну службу» право на державну службу реалізується з врахуванням вимог щодо рівня професійної компетентності. Таким чином, цей закон вводить в дію компетентнісний підхід до процесу прийняття на державну службу, до проходження державної служби, до посади державної служби. Такий підхід в управлінні характеризується диференційованою системою оплати праці, заснованої на показниках ефективності й результативності службової діяльності, а також високим рівнем професіоналізму і підзвітності, що проявляється в об'єктивному вимірюванні результатів діяльності державних службовців [3].

Що ж до державної служби, потрібно пам'ятати про дотримання основних її принципів. Адже дієвість державного механізму перебуває під впливом потужного кадрового складу та залежить від компетентності державних службовців, їх професіоналізму, патріотизму, моральних якостей і ділової активності [12].

Компетентність – це багатоаспектна категорія, яка є частиною конкретних умов її реалізації, та передбачає, що людина вже володіє відповідними для посади компетенціями. Отже, компетентна в певній галузі людина повинна мати відповідні знання, навички та вміння, що дають їй змогу ефективно діяти та повно і всебічно характеризують її як професіонала.

Якісне виконання функцій державними службовцями визначає їх професійну компетентність. В основі концепції

професійної компетентності розглядаємо компетентного працівника, який не лише має необхідні знання та є професіоналом, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання, і бере відповідальність за свою діяльність.

Оскільки у переліку вимог до професійної компетентності державного службовця серед професійних знань визначено знання іноземної мови [13], у цьому дослідженні вважаємо за доцільне розглянути місце іншомовної комунікативної компетенції в професійній компетентності державного службовця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні зумовлює високі вимоги до державних службовців, що потребує відповідального ставлення, професійної майстерності для якісного виконання службових завдань.

Різними аспектами проблеми професійної компетентності державних службовців присвятили свої наукові праці такі науковці, як Ж. Вірна, А. Мудрик [1], Л. Гогіна [3], М. Година [4], О. Долгий, О. Хрущ [5], О. Линдюк [9], Т. Недашківська, Я. Радиш [16].

Науковці А. Терент'єва, П. Волянський, М. Долгий [19] визначають як кваліфікаційні вимоги до професійної компетентності не лише освітній та освітньо-кваліфікаційний рівень та стаж, а й досвід роботи, володіння спеціальними знаннями, вміннями та навичками, необхідних для ефективного виконання посадових обов'язків.

Компетентнісний підхід розкрито у праці вітчизняних науковців Г. Гайович, К. Шихненко [2], де особливу увагу привертають до комунікативної компетенції. Також питання комунікативної складової професійної компетентності державних службовців розглянуто у дослідженні Н. Кириченко [6]. Складова комунікативної компетенції, а саме інформація, є предметом розгляду в роботі О. Твердохліба [18].

Держава потребує висококваліфікованих фахівців із знанням іноземних мов, професіоналів, готових до гідної участі у міжнародному співробітництві та формуванні нового ставлення до України в світі. Іноземна мова – це засіб міжкультурного та професійного спілкування. Необхідності

вивчення іноземних мов та визначенню місця іншомовної комунікативної компетенції присвячені наукові роботи О. Ковнір [7], Т. Малєєвої [10], Л. Нагірного [11].

Зважаючи на теоретичну і практичну значущість виконаних досліджень, встановлюючи зв'язок між такими поняттями по відношенню до державного службовця, як професійна компетентність, комунікативна компетенція, підвищення рівня професійної компетентності, розуміємо, що питання визначення місця іншомовної комунікативної компетенції в професійній компетентності сучасного державного службовця є актуальним.

Попри певний інтерес до питання визначення місця іншомовної комунікативної компетенції в професійній компетентності державного службовця, ця ідея ще не знайшла належного сприйняття і розвитку. Ознайомлення з працями вітчизняних науковців надає можливість зрозуміти, що питання іншомовної комунікативної компетенції як обов'язкової складової професійної компетентності службовця є актуальним на сьогодні та потребує подальшого дослідження.

Компоненти вимог до професійної компетентності державного службовця містять набір компетенцій, що безпосередньо стосується роботи, яка має виконуватися [9]. Серед переліку компетенцій виділяється комунікативна компетенція, яка розкривається в більшості наукових праць переважно через державну мову, водночас іноземній мові уваги приділяється недостатньо.

Мета дослідження. Визначити місце іншомовної комунікативної компетенції як однієї зі значущих серед репертуару обов'язкових складових професійної компетентності сучасного державного службовця.

Методи дослідження. Під час проведення наукового дослідження використовувалися загальнонаукові методи із застосуванням емпіричного (загальними ознаками якого є збирання фактів з теми дослідження, їх опис, узагальнення) та теоретичного (пов'язаний з більш глибоким аналізом фактів) рівнів пізнання.

Були використані методи спостереження, порівняння, аналізу (у тому числі якісний аналіз), дедукції, конкретизації,

оскільки розкривається питання безпосереднього відношення іншомовної комунікативної компетенції до професійної компетентності державного службовця. Також у дослідженні був застосований термінологічний принцип з метою пояснення та уточнення понять.

Виклад основного матеріалу. Ефективне функціонування системи державного управління залежить не лише від її організаційної структури, зовнішніх факторів, а і від особистісних характеристик фахівців та від особливостей професійної діяльності. Сучасні умови та постійні зміни, які відбуваються на державному рівні, потребують від державного службовця, крім високого ступеня професіоналізму, ще й наявності постійної його готовності накопичувати та оновлювати свої знання та уміння.

Важливим аспектом організації службової діяльності є компетентнісний підхід. Головним аргументом на користь запровадження компетентнісного підходу є його практична зорієнтованість. Компетентний фахівець не лише має певний рівень знань, умінь і навичок, а й здатний реалізувати їх у своїй професійній діяльності. Крім того, запровадження компетентнісної моделі відкриває можливості до перевірки результативності та ефективності виконання службових обов'язків.

Компетентнісний підхід передбачає розвиток у двох взаємопов'язаних вимірах: особистісному та професійному. Особлива увага зосереджуються на особистісно-психологічних якостях людини, це передбачає розширення світогляду, подолання стереотипів, переосмислення цінностей, розвиток і вдосконалення таких поведінкових компетенцій, як ведення переговорів, уникнення або залагодження конфліктів, відкритість, орієнтація на якість та результат, розуміння цінностей. Досягнення цієї мети провокує вміння комунікувати [2].

Комунікабельність є важливим компонентом будь-якої активної сфери діяльності. Результатом же невміння спілкуватися є непорозуміння, плутанина, що веде до втрат як у матеріальному, так і духовному планах. Якщо приймати до уваги компетентнісний підхід, людина в такому разі,

враховуючи вищезазначені прогалини у спілкуванні, буде сприйматися некомпетентною в тому чи іншому питанні. З огляду на це, комунікативна компетенція має посісти важливе місце в переліку знань та вмінь, що входять до складу професійної компетентності фахівців досліджуваної сфери. Тож до основних вимог, які повинні сьогодні стояти перед фахівцями і, насамперед, керівниками державної служби, є розвинене вміння ефективно комунікувати [2].

Комунікативна компетенція безумовно передбачає, що державний службовець володіє особливою складовою у своїй професійній діяльності – інформацією, яка в той же час виступає засобом державного нагляду і надання адміністративних послуг. У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства інформація перетворилася на вихідний і кінцевий продукт праці – вона збирається, підлягає обробці та розповсюдженню; вона вже стала товаром, що продається і купується, а побудована на її основі інформаційна система – спинним хребтом сучасного суспільства [18].

У процесі володіння, розпорядження, поширення, зберігання та обміну інформації беруть участь багато учасників, що несе в собі певні ризики і можливості, і значення має не тільки зміст самої інформації, а й способи її передачі, що й актуалізує комунікативну складову цього процесу. Також набуває все більшого значення рівень володіння комунікативними засобами, вміння переконувати, точно формулювати думку, вести переговори, публічно виступати та, що не менш важливо, знання іноземних мов [6]. Рівень ефективності комунікативного процесу зумовлений рівнем сформованості іншомовної комунікативної компетенції службовця [11].

Робимо висновок, що сучасний державний службовець – це висококваліфікований професіонал, який уміє вирішувати стратегічні питання професійної діяльності, встановлюючи взаєморозуміння та взаємодію із громадськістю, конкретною соціальною групою, окремими людьми, тобто володіє культурою комунікативної діяльності.

Сьогодні державна служба потребує фахівців, здатних до оперативної та продуктивної реалізації професійних задач.

Ефективність професійної діяльності залежить від багатьох факторів. Серед них особливе місце належить професійній компетентності.

У державному управлінні здійснено достатню кількість досліджень щодо професійної компетентності, її формуванню та розвитку у процесі професійної діяльності державного службовця. У Законі України «Про державну службу» визначено професійну компетентність як здатність особи в межах визначених за посадою повноважень застосовувати спеціальні знання, уміння та навички, виявляти відповідні моральні та ділові якості для належного виконання встановлених завдань і обов'язків, навчання, професійного та особистісного розвитку [12].

Компетентність – це інтегративне поняття, що має свою структуру, складові якої функціонують як єдине ціле. Державний службовець може стати компетентним у своїй професійній діяльності, володіючи певними компетенціями, реалізуючи їх на практиці та здобуваючи досвід [5].

Професійна компетентність – це необхідна система професійних компетенцій: управлінських, економічних, політологічних, етичних, соціально-психологічних знань та вмінь державного службовця, включаючи його здібність творчо мислити, готовність йти на ризик та брати на себе відповідальність, вміння передбачати результати своєї діяльності й критично оцінювати її наслідки, готовність до самоосвіти. Важливим є також спроможність застосовувати та адаптувати свої знання та вміння до змінюваних умов роботи [16]. Інакше кажучи, професійна компетентність – це сума накопиченого досвіду і отриманих знань, що надають можливість людині швидко вирішувати поставлені завдання в професійній області.

Для успішного досягнення конкретної мети сучасний державний службовець, який представляє наукову, політичну, економічну та ділову еліту України та забезпечує їй гідне місце у світовій спільноті, має встановлювати міжнародні ділові контакти в сучасних умовах динамічних змін і кризових ситуаціях, тому надзвичайно важливим є високий рівень знання іноземної мови. У цьому випадку комунікативна компетенція

відіграє одну з вирішальних ролей та має велике значення на всіх рівнях професійного спілкування.

Зрозуміло, що встановити чіткий єдиний перелік компетенцій ідеального державного службовця неможливо, оскільки вони будуть різнитися відповідно до посад, до умов праці, до особливостей робочого місця.

Базовими компетенціями, що необхідні сьогодні будь-яким спеціалістам, є: спілкування рідною мовою; спілкування іноземними мовами; знання математики та загальні знання у сфері науки і техніки; навички роботи з цифровими носіями; навчання заради здобуття знань; соціальні та громадянські навички; ініціативність та практичність; обізнаність та самовираження у сфері культури [15].

Отже, компетенції, що стосується спілкування іноземними мовами, приділяється окрема увага. Вміння спілкуватися іноземною мовою в галузі своєї спеціалізації, підтримувати комунікацію іноземною мовою з урахуванням специфіки іншомовної культури є невід'ємним компонентом компетентного у своїй сфері фахівця. З позиції компетентнісного підходу, у відношенні до державної служби, провідна мета оволодіння і використання іноземної мови в професійній діяльності полягає в формуванні іншомовної комунікативної компетенції як складової професійної компетентності державного службовця, яка забезпечує здатність до застосування відповідних знань та вмінь у професійному спілкуванні [10].

Сформованість іншомовної комунікативної компетенції, як складової професійної компетентності державного службовця, дозволяє особистості взаємодіяти в професійно-орієнтованій ситуації спілкування з фахівцями інших країн, бути готовим до здійснення міжкультурного професійного діалогу в полікультурному просторі в умовах міжнародної мобільності і інтеграції [10].

Формування і розвиток іншомовної комунікативної компетенції передбачають формування та розвиток її складових.

Мовна компетенція включає знання фонетики, лексики, граматики та відповідні навички, а також здатність державного

службовця застосовувати ці правила в процесі висловлювання і сприйняття суджень в усній та письмовій формах.

Мовленнєва компетенція включає такі види компетенцій, як аудіювання, говоріння, читання та письмо. Компетенція у говорінні – це вміння сприймати мовлення на слух з подальшим відтворенням, обговоренням й інтерпретацією почутого. Говоріння забезпечує усне спілкування іноземною мовою. Спілкуючись рідною мовою, комунікант думає лише про те, що сказати і в якій послідовності. При говорінні ж іноземною мовою він має активізувати свої граматичні, лексичні, фонетичні навички, щоб процес спілкування був правильним, тобто мав зміст, був чітким та динамічним. Компетенція в аудіюванні полягає в умінні сприймати на слух будь-яку інформацію, що звучить як з вуст мовця, так і з будь-якого технічного джерела. Компетенція в читанні – це здатність читати будь-який друкований текст. Письмова компетенція – це здатність письмового вираження думок у межах певної тематики.

Дискурсивна компетенція – це здатність до побудови цілісних, зв'язкових та логічних висловлювань різних функціональних стилів в усній та письмовій мові.

Стратегічна компетенція – здатність використовувати адекватні ситуації спілкування, вербальні та невербальні комунікативні стратегії з метою ефективної міжкультурної професійно-орієнтованої комунікації.

Соціокультурна компетенція характеризується як здатність співрозмовників адекватно сприймати, розуміти і оцінювати досягнення культури і науки інших народів в процесі міжкультурного професійно-орієнтованого спілкування.

Соціальна компетенція – це здатність особистості обрати адекватний засіб здійснення комунікації в залежності від умов і цілей конкретної ситуації спілкування, будувати висловлювання відповідно до комунікативного наміру учасників спілкування.

Лінгвопрофесійна компетенція – здатність до сприйняття та відтворення текстів у визначеній сфері спеціальної предметної діяльності, кліше мови для спеціальних цілей, вміння оперувати

іншомовною загальнонауковою і спеціальною лексикою, аналізувати, критично переосмислювати та здійснювати презентацію текстового матеріалу професійно-орієнтованої проблематики.

Соціально-політична компетенція – здатність орієнтуватися в мовному полікультурному просторі, враховуючи норми громадянсько-правової поведінки [10].

До структури іншомовної комунікативної компетенції також входить міжкультурна комунікативна компетенція, яку ми розуміємо як здатність взаємодіяти з носіями іншої культури з урахуванням національних цінностей, норм і уявлень, створювати позитивний для співрозмовників настрій в спілкуванні, обирати комунікативно-доцільні засоби вербальної і невербальної поведінки, не втрачаючи при цьому своєї національної самоідентифікації.

Міжкультурна комунікативна компетенція повинна розглядатися як необхідна складова іншомовної комунікативної компетенції професійної компетентності з метою забезпечення ефективної соціокультурної і професійної співпраці державних службовців на міжнародному рівні [10].

Сьогодні державні службовці знаходяться в постійному полі зору, приймають участь у міжнародних форумах, конференціях, платформах, працюють з великою кількістю програмних документів та проєктів державного й міжнародного рівнів, тому цілком зрозуміло, що в умовах євроінтеграційних процесів від них вимагається певний рівень володіння іноземною мовою. Мовна підготовка державних службовців, у яких виникає повсякденна потреба у спілкуванні із зарубіжними колегами з метою обміну професійним досвідом, обговорення проблем державного та місцевого значення, підвищення ефективності діяльності керівного апарату, передбачає формування іншомовної комунікативної компетенції як важливого компонента його професійної компетентності. Отже, сучасний державний службовець має бути висококваліфікованим спеціалістом як у галузі управління, так і в галузі оволодіння іноземними мовами [7].

Проходження державної служби – це досить тривалий та відповідальний процес, який складається з послідовних етапів,

метою яких є підготовка високопрофесійних фахівців, які на займаній посаді повинні усвідомлювати її важливість та мати за мету підвищення ефективності державного управління. Послідовність етапів проходження державної служби передбачає поступовість розвитку професійних якостей конкретного службовця, підвищення рівня його свідомості та культури. Але досягнення високого ефекту від виконання такою особою своїх службових обов'язків можливе також за умови, коли процес проходження ним служби, становлення його професійного рівня є організованим у такий спосіб [4], який передбачає постійне навчання, накопичення та оновлення знань, що першочергово актуалізує питання професійної компетентності фахівця в сфері державного управління [1].

У відповідності до Закону України «Про державну службу» державний службовець має право на професійне навчання за державні кошти, зобов'язаний постійно підвищувати рівень своєї професійної компетентності та удосконалювати організацію службової діяльності [12].

Зміст і рівень професійного навчання мають відповідати стратегічним напрямкам розбудови державності, мати випереджальний характер, враховувати високий динамізм соціальних і економічних процесів.

Під час навчання та підвищення кваліфікації державних службовців одночасно відбувається удосконалення та розвиток умінь володіння англійською мовою професійного спрямування. Отже, іншомовна комунікативна компетенція посідає одне з головних місць серед обов'язкових компетенцій професійної компетентності сучасного державного службовця.

Відповідно до статті 12 Статуту Ради Європи від 5 травня 1949 року – офіційними мовами Ради Європи є англійська та французька мови [20].

EF English Proficiency Index (EF EPI) – це найбільший у світі рейтинг, який оцінює рівень володіння англійською мовою серед дорослого населення неангломовних країн. Відповідно до рейтингу EF EPI за 2020 рік Україна покращила рівень знання англійської мови та посіла 44 місце у загальному рейтингу серед 100 країн. У підсумку, українці перейшли у групу країн середнього рівня володіння англійською мовою з групи

низького рівня. Для порівняння, у 2019 році Україна згідно пройденого тестування посідала 49 місце. Середній рівень знання мови – це вміння використовувати мову для ведення перемовини, розуміти тексти пісень та писати робочі електронні листи на знайомі теми [17].

Відповідно до Закону України «Про державну службу» професійне навчання державних службовців проводиться через систему підготовки, перепідготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації, зокрема у сфері публічного управління та адміністрування, у встановленому законодавством порядку в навчальних закладах, установах, організаціях незалежно від форми власності, які мають право надавати освітні послуги, у тому числі за кордоном [12].

В Інституті державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту проводиться навчання за освітньо-професійною програмою для здобуття вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», метою якого є підготовка фахівців з публічного управління та адміністрування, здатних вирішувати складні задачі у зазначеній сфері.

Згідно із Стандартом вищої освіти України другого (магістерського) рівня вищої освіти ступеня «магістр» галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», серед загальних компетентностей, які висуваються до слухачів, виділяється здатність до професійного спілкування іноземною мовою. У переліку результатів навчання визначено спілкування іноземною мовою на професійну тематику, здатність обговорювати проблеми публічного управління та результати дослідження [14].

Для вступу на навчання потрібно відповідати вимозі щодо обов'язковості володіння англійською мовою на рівні B1 (середній рівень знання). З метою досягнення зазначених вище результатів в Інституті для слухачів спеціальності викладається дисципліна «Іноземна (англійська) мова за професійним спрямуванням». Також для підтримки та підвищення рівня володіння англійською мовою слухачі спеціальності 281

«Публічне управління та адміністрування» та державні службовці сфери цивільного захисту мають змогу відвідувати заняття мовних (англійська мова) курсів, на яких відбувається навчання відповідно до вимог мовного стандарту NATO STANAG-6001.

Отже, на прикладі Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту ми переконаємося, що професійне навчання у сфері публічного управління та адміністрування проводиться одночасно з вивченням іноземної (англійської) мови, а це в свою чергу передбачає обов'язкове формування іншомовної комунікативної компетенції, яка є інструментом у вирішенні професійних проблем засобами іноземної мови, та яка є складовою професійної компетентності державного службовця.

Також варто відзначити, що на державному рівні були започатковані програми з підвищення рівня володіння іноземними мовами, до яких масово залучаються державні службовці:

«Lingva Skills» – соціальний проєкт за стандартами Європейського Союзу, започаткований у 2016 році, спрямований на посилення спроможності державних службовців у володінні англійською мовою.

«British Council» – проєкт Британської ради «Англійська мова для державних службовців» започаткований у 2012 році. Основна мета проєкту – удосконалення та розвиток умінь володіння англійською мовою професійного спрямування, поглиблення знання та розуміння відповідної лексики (термінології), а також набуття мовних навичок успішного використання англійської мови для виконання своїх службових обов'язків.

Звичайно, не для всіх посад державної служби вимагається знання іноземної мови. Але, на нашу думку, кожна освічена людина має займатися саморозвитком, самоосвітою, усвідомлювати мотиви, цілі, прийоми такого навчання, бути одночасно організатором, виконавцем і контролером навчального процесу, налаштовувати себе на позитивний результат. Згадаємо відоме прислів'я «How many languages you know, so many times you are a man», що в перекладі означає

«Скільки мов ти знаєш, стільки разів ти людина». Отже, будь-хто, незалежно від сфери діяльності, може вивчати іноземну мову самотужки, маючи лише Інтернет і комп'ютер або планшет, та самостійно впливати на формування іншомовної комунікативної компетенції як складової своєї професійної компетентності.

Іншомовна комунікативна компетенція державного службовця передбачає сформованість знань, вмінь та навичок, які забезпечують можливість успішного використання іноземної мови як у професійній діяльності під час реального спілкування з метою обміну досвідом, обговорення проблем державного та місцевого значення, так і під час самоосвіти й саморозвитку особистості. Державний службовець – це представник держави, від імені якої він здійснює свої посадові обов'язки, тому його мовна культура є важливою складовою його професійної компетентності.

Висновки та напрями подальших досліджень. Від ефективної роботи, відданості справі та професійної компетентності державного службовця залежить майбутнє нашої країни та укріплення довіри суспільства до влади.

Динамічність суспільного розвитку передбачає, що професійна діяльність будь-якого фахівця впродовж професійної кар'єри потребує неперервної освіти, постійного підвищення рівня професійної компетентності. Це безпосередньо стосується й сучасного державного службовця. Введення компетентнісного підходу покликане перейти від сталої виконавчої позиції державних службовців до їх орієнтації на розвиток самостійності та відповідальності. Особливістю компетентнісного підходу є також сфокусованість уваги на реальних результатах діяльності, поведінці, діях.

Сучасний державний службовець має бути професіоналом як у галузях управління, так і в галузі оволодіння іноземними мовами, оскільки саме в нього виникає потреба в спілкуванні із зарубіжними колегами, прийнятті участі у міжнародних форумах, конференціях, платформах, проєктах, працювати з великою кількістю програмних документів. Тому професійне навчання державних службовців нерозривно поєднується з вивченням іноземних мов, а отже разом з навчанням

відбувається й формування та розвиток іншомовної комунікативної компетенції як складової професійної компетентності державного службовця. Іншомовна комунікативна компетенція забезпечує застосування отриманих протягом навчання знань та вмінь під час виконання професійних обов'язків.

Подальші дослідження можуть стосуватися більш глибокого аналізу та розгляду існуючих державних та міжнародних програм, націлених на привернення уваги державних службовців до необхідності вивчення іноземних мов, як обов'язкової складової професійного навчання, для підвищення їх рівня професійної компетентності та її компонентів – компетенцій, зокрема іншомовної комунікативної компетенції, безумовно пов'язаної з опануванням іноземних мов.

Список використаних джерел

1. Вірна Ж. П., Мудрик А. Б. Особистісна вимогливість як чинник професійної компетентності : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 256 с.
2. Гайович Г. В., Шихненко К. І. Шляхи поліпшення комунікації державною мовою фахівців сфери цивільного захисту. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 7 (91). С. 185–195.
3. Гогіна Л. М. Компетенції та компетентності в державній службі України: до проблеми понятійного апарату. *Державне управління: теорія та практика*. 2007. № 2 (6). URL : <http://www.academy.gov.ua/ej6/index.htm> (дата звернення 10.10.2021).
4. Година М. А. Зміст, структура та значення професійного розвитку державних службовців у системі заходів організаційно-правового забезпечення публічної служби в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія Державне управління*. 2020. № 2, т. 31 (70). С. 18–23.
5. Долгий О., Хрущ О. Професійна компетентність і компетенції державного службовця у контексті реформування державної служби. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2019. № 3. С. 7–22.
6. Кириченко Н. О. Сутність комунікативної складової суб'єктів державного управління. *Розвиток професійних компетентностей державних службовців: комунікативний аспект* : матеріали щоріч. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 3–4 листоп. 2016 р. Київ : НАДУ, 2016. 460 с.
7. Ковнір О. І. Використання іноземних мов у публічній службі України: стан, проблеми та перспективи. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2018_1_28 (дата звернення : 21.10.2021).
8. Корнута Л. М. Праксеологічний підхід як основа ефективного забезпечення підвищення кваліфікації державних службовців в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 3 (28), т. 2. С. 68–71.
9. Линдюк О. А. Профілі професійної компетентності державних службовців як складова модернізації державної служби. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 4 (27). С. 189–199.
10. Малєєва Т. С. Формування іншомовної професійної компетентності студентів в юридичних закладах вищої освіти. *Accent Graphics Communications & Publishing*. IX Міжнародна конференція «Science and society», 1 лют. 2019 р. Харків. С. 762–770.
11. Нагірний Л. Я. Особливості формування іншомовної комунікативної компетенції студентів. *Науковий журнал Чернівецького університету : актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики*. 2012. Вип. 4. С. 101–111.

12. Про державну службу : Закон України від 16.12.1993 р. № 3723-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення 06.09.2021).
13. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання та моніторингу виконання індивідуальної програми підвищення рівня професійної компетентності державного службовця (індивідуальної програми професійного розвитку) : Наказ НАДС від 26 жовтня 2020 р. № 201-20 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0201859-20#Text> (дата звернення 06.09.2021).
14. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.08.2020 р. № 1001. URL: <https://cutt.ly/2TaVdxg> (дата звернення 04.10.2021).
15. Про основні компетенції для навчання протягом усього життя : Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 18 грудня 2006 року. / Верховна Рада України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text (дата звернення : 06.09.2021).
16. Радич Я. Ф., Недашківська Т. Є. Компетентність та компетенції державного службовця як наукова проблема. *Держава та регіони*. 2007. № 2. С. 78–95.
17. Рейтинг EF EPI за 2020 рік. *English Proficiency Index (EF EPI)* : веб-сайт. URL: <https://www.ef.com/wwen/eipi/> (дата звернення 06.09.2021).
18. Твердохліб О. С. Етичні аспекти доступу до публічної інформації. *Економіка та держава*. 2013. № 6. С. 110–112.
19. Терент'єва А. В., Волянський П. Б., Долгий М. Л. Підвищення кваліфікації керівників сфери цивільного захисту як основа їх сталого професіоналізму. *Науковий збірник Інституту державного управління у сфері цивільного захисту*. 2014. № 2. С. 65–69.
20. Якою іноземною мовою має володіти Кандидат? *Національне агентство України з питань державної служби* : веб-сайт. URL : <https://nads.gov.ua/yakouyu-inozemnoyu-movoyu-maye-voloditi-kandidat> (дата звернення 06.09.2021).

References

1. Virna Zh. P., Mudryk A. B. Osobystisna vymohlyvist yak chynnyk profesiinoi kompetentnosti : monohrafiia. [Personal demands as a factor of professional portfolio]. Lutsk : Vezha-Druk, 2014. 256 s. [in Ukrainian].
2. Haiovych H. V., Shykhnenko K. I. Shliakhy polipshennia komunikatsii derzhavnoiu movoiu fakhivtsiv sfery tsyvilnoho zakhystu. [Ways to improve communication in the state language of civil protection specialists]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*. 2019. № 7 (91). S. 185-195 [in Ukrainian].
3. Hohina L. M. Kompetentsii ta kompetentnosti v derzhavnii sluzhbi Ukrainy: do problemy poniatiinoho aparatu. [Competences and portfolio in the civil service of Ukraine: to the problem of the conceptual apparatus]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*. 2007. № 2 (6) [in Ukrainian].
4. Hodyna M.A. Zmist, struktura ta znachennia profesiinoho rozvytku derzhavnykh sluzhbovtiv u systemi zakhodiv orhanizatsiino-pravovoho zabezpechennia publichnoi sluzhby v Ukraini. [Content, structure and significance of professional development of civil servants in the system of measures of organizational and legal support of public service in Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriya Derzhavne upravlinnia*. 2020. № 2, t. 31 (70). S. 18-23 [in Ukrainian].
5. Dolhyi O., Khrushch O. Profesiina kompetentnist i kompetentsii derzhavnoho sluzhbovtva u konteksti reformuvannia derzhavnoi sluzhby. [Professional portfolio and competencies of a civil servant in the context of civil service reform]. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. 2019. № 3. S. 7-22 [in Ukrainian].
6. Kyrychenko N. O. Sutnist komunikativnoi skladovoi subiektiv derzhavnoho upravlinnia. [The essence of the communicative component of public administration]. *Rozvytok profesiiynykh kompetentnostei derzhavnykh sluzhbovtiv: komunikativnyi aspekt : materialy shchorich. nauk.-prakt. konf. za mizhnar. uchastiu, 3–4 lystop. 2016 r.* Kyiv : NADU, 2016. 460 c. [in Ukrainian].
7. Kovnir O. I. Vykorystannia inozemnykh mov u publichni sluzhbi Ukrainy: stan, problemy ta perspektyvy. [Use of foreign languages in the public service of Ukraine: status, problems and prospects]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia*. 2018. № 1 [in Ukrainian].
8. Kornuta L. M. Prakseolohichni pidkhid yak osnova efektyvnoho zabezpechennia pidvyshchennia kvalifikatsii derzhavnykh sluzhbovtiv v Ukraini. [Praxeological approach as a basis for effective training of civil servants in Ukraine]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. 2019. № 3 (28), t. 2. S. 67-68 [in Ukrainian].

9. Lyndiuk O. A. Profili profesiinoi kompetentnosti derzhavnykh sluzhbovtziv yak skladova modernizatsii derzhavnoi sluzhby. [Profiles of professional portfolio of civil servants as a component of civil service modernization]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*. 2015. Vyp. 4 (27). S. 189-199 [in Ukrainian].
10. Malieieva T. Ye. Formuvannia inshomovnoi profesiinoi kompetentnosti studentiv v yurydychnykh zakladakh vyshchoi osvity. [Formation of foreign language professional portfolio of students in legal institutions of higher education]. *Accent Graphics Communications & Publishing*. IX Mizhnarodna konferentsiia «Science and society», 1 liut. 2019 r. Kharkiv. S. 762-770 [in Ukrainian].
11. Nahirnyi L. Ya. Osoblyvosti formuvannia inshomovnoi komunikativnoi kompetensii studentiv. [Features of formation of foreign language communicative competence of students]. *Naukovyi zhurnal Chernivetskoho universytetu : aktualni problemy romano-hermanskoj filolohii ta prykladnoi lnhvistyky*. 2012. Vyp. 4. S. 101–111 [in Ukrainian].
12. Pro derzhavnu sluzhbu : Zakon Ukrainy vid 16.12.1993 r. № 3723-XII [About the civil service: Law of Ukraine on 16.12.1993 Number 3723-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> [in Ukrainian].
13. Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo skladannia ta monitorynhu vykonannia indyvidualnoi prohramy pidvyshchennia rivnia profesiinoi kompetentnosti derzhavnoho sluzhbovtzia (indyvidualnoi prohramy profesiinoho rozvytku). [About the statement of Methodical recommendations concerning compilation and monitoring of the implementation of the individual program raising the level of professional competence of a civil servant (individual professional development program)]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0201859-20#Text> [in Ukrainian].
14. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 281 «Publichne upravlinnia ta administruvannia» dlia drugoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity [About the statement of the standard of higher education on a specialty 281 «Public Administration» for the second (master's) level of higher education] : Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 04.08.2020 r. № 1001. Retrieved from <https://cutt.ly/2TaVdxg> [in Ukrainian].
15. Pro osnovni kompetensii dlia navchannia protiahom usoho zhyttia [About the basic competencies for lifelong learning] : Rekomendatsiia 2006/962/IeS Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady (IeS) vid 18 hrudnia 2006 roku. / Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text [in Ukrainian].
16. Radysh Ya. F., Nedashkivska T. Ye. Kompetentnist ta kompetensii derzhavnoho sluzhbovtzia yak naukova problema. [Portfolio and competence of a civil servant as a scientific problem]. *Derzhava ta rehiony*. 2007. № 2. S. 78-95 [in Ukrainian].
17. Reitynh EF EPI za 2020 rik [EF EPI rating for 2020]. *English Proficiency Index (EF EPI)* : veb-sait. Retrieved from <https://www.ef.com/wwen/epi/> [in English].
18. Tverdokhlib O. S. Etychni aspekty dostupu do publichnoi informatsii. [Ethical aspects of access to public information]. *Ekonomika ta derzhava*. 2013. № 6. S. 110–112 [in Ukrainian].
19. Terentieva A. V., Volianskyi P. B., Dolhyi M. L. Pidvyshchennia kvalifikatsii kerivnykiv sfery tsyvilnoho zakhystu yak osnova yikh staloho profesionalizmu. [Advanced training of civil defense leaders as a basis for their sustainable professionalism]. *Naukovyi zbirnyk Instytutu derzhavnoho upravlinnia u sferi tsyvilnoho zakhystu*. 2014. № 2. S. 65–69
20. Iakoiu inozemnoiu movoiu maie volodity Kandydat? [What foreign language should the Candidate speak?]. *Natsionalne ahentstvo Ukrainy z pytan derzhavnoi sluzhby* : veb-sait. Retrieved from <https://nads.gov.ua/yakoyu-inozemnoyu-movoyu-maye-voloditi-kandidat> [in Ukrainian].

**THE PLACE OF FOREIGN LANGUAGE
COMMUNICATIVE COMPETENCE
IN THE PROFESSIONAL PORTFOLIO
OF A CIVIL SERVANT**

Shestopalova Svitlana

Abstract. The article is devoted to determining the place of foreign language communicative competence in the professional portfolio of a modern civil servant. In order to conduct this study, a detailed analysis of a number of important domestic scientific works as well as the regulatory and legislative framework is carried out. It is established that an important condition for entering the civil service and its further passage at all stages is the appropriate level of professional portfolio of a civil servant. The efficiency of the civil service as a whole depends on the level of professional portfolio of every modern civil servant. Therefore, enough attention in the article is paid to the competence approach, as an important aspect that indicates the efficiency and effectiveness of the organization of official activities. Communicative competence is highlighted as an important component of professional portfolio. Having the need to involve civil servants in international relations, constant presence in the international information space, communication skills and a sufficient level of knowledge of English for professional purposes become crucial in this matter and give impetus to the formation and development of foreign language communicative competence. In order to reveal the essence of this competence, attention is drawn to its main components, and an explanation is provided for each of them. The study proved that the formation and development of foreign language communicative competence occurs simultaneously with the professional training of civil servants. Examples of foreign language programs (English) taught at the state level, in which civil servants are involved, are given. But it is also noted that self-education and self-development have no less significant impact on learning, which allows to plan, to adjust, to coordinate the learning and independently absorb the formation of foreign language communicative competence as a part of professional portfolio. As a result of the study, it is noted that foreign language communicative competence occupies a prominent place in the professional portfolio of a modern civil servant and promotes the application of knowledge and skills acquired during professional training in professional activities, using special linguistic tools.

Key words: a civil servant, professional portfolio, competence approach, foreign language communicative competence.